

מדינת ישראל

התאריך 8.1.65

תיק מס' _____

אל: ג' א. גוריון

מאת: כימיה ארץ ישראל, מר מרדכי סלז

הנדון: _____

אני מתקדם להצטרף אליך
אם תוכלו לייעץ לי הוצאת
הוצאה.

הביתה

שרה צ'ינו

ירושלים,

Handwritten signature and initials in the top left corner.

הצעות הוועדה להתכונן מוזיאון הילדים של מוזיאון ישראל! מוגשת להנהלה הזמנית של מוזיאון ישראל, ירושלים.

הוועדה אשר בראשה ישב מר מ. ארדון, וחבריה היו: ש. אדן, ש. גולדסמידט, א. גורדון, מ. טמיר, ד"ר פ. כהנא, ק. כץ, מ. פלד, ל.י. רחמני.

מציעה:

חלק א'

1. המטרה

א. לפתוח את עולם האמנות בפני הילד - ללמד אותו לראות יצירה אמנותית ולהבין אותה על הרקע התרבותי ממנו צמחה.
כל יצירה אמנותית הנה ביטוי אנושי כללי ובעת ובעונה אחת ביטוי ספציפי של התרבות שהולידה אותה.
ילד חייב להתרגל להתכונן ביצירה אמנותית ולחוש את שפת הצורה והצבע המדברת אליו ישירות. יחד עם זאת קשה להבין יצירה ללא ידיעת הרקע הספציפי בו צמחה ומקומה בתחומי רקע זה.
חינוך הילד במוזיאון חייב איפוא ללמד את השפה האמנותית הטהורה מצד אחד, להמחיש ולספר על תרבויות עמים ותפיסה היסטורית מצד שני.
שני גורמים אלה חייבים לבוא אחוזים ומשולבים ביחד. תפיסה היסטורית בלבד אינה אלא צבירת ידע עקר - בעוד אשר שילובו במסכת חינוך אמנותי רחב פותחת אופקים רחבים בפני הילד ותורמת להנאתו והכנתו העצמאית.

ב. לעודד את פעילותו של הילד כאדם יוצר - פעילות של האדם היוצר היא הצפוי הנשגב ביותר של תרבותנו ועל-כך זו מטרתו הסופית של החינוך. כל האוצרות והידע שנצטברו במוזיאונים לא באו רק כדי שנוכל להנות מהישגי העבר, אלא גם כדי שהללו יסייעו לנו בעצובו של האדם שיהיה יוצר בעתיד. על-כן עבודה חינוכית רצינית בתחומי המוזיאון אינה יכולה לפסוע עזמה בחינוך פסיבי בלבד של הצופה המבקר; עליה לתרום לחינוכו האקטיבי, כאדם עצמאי ברוחו יוצר.
כל אחת מפעילויות אגף הנוער חייבת להביא שקול זה בחשבון.

שקול זה יקבע את:

- 1. התצוגות המיוחדות.
- 2. אופי ההדרכות.
- 3. שיטת הלמידה וסוגי החוגים אשר ייערכו במוזיאון.

ג. להקל על הילד ללמוד ולהבין תולדות התרבות של העמים בכלל ושל עם ישראל בארצו ובתפוצות בפרט.

ד. להקל על הילד והנוער הבנת חהליכי התפתחות האדם מראשיתו והתמורות ההיסטוריות והתרבותיות שעברו על ארץ-ישראל מראשית ההיסטוריה ועד-ל-1700 לסה"נ ע"י הדרכה והמחשה, במסגרת שעות הלמוד ומחוצה להן.

2. שרותי החינוך

ההדרכות תנתנה לתלמידי בתה"ס לסוגיהם השונים: בת"ס יסודיים, על-יסודיים, כתי-מדרש למורים ולגננות, לחניכי תנועות הוער, ולקבוצות מיוחדות אחרות.

א. חצן החינוכי

1. צוות המדריכים

רצוי שבהדרכה בפועל יעסקו אנשים אשר קבלו הכשרה מתאימה במוסדות לחינוך גבוה, בת"ס לאמנות ובכתי מדרש למורים.
במידת האפשר רצוי שיהיו אלה אנשים אשר יש להם הכשרה חינוכית. יתכן שניתן לשלב בעבודה זאת גם אמנים צעירים בעלי גישה חינוכית. מדריכים אלה יקבלו הדרכתם והכוונתם ע"י הנהלת אגף הנוער.
מורה אשר יבקש להדריך פיתחו בעצמו, יוכל לעשות כן; ליותר יעמדו חדר למוד על צידו לשיחת הכנה וכן ישתדלו להדריכו מראש, אם יבקש זאת.

2. קבוצות המונרכים

הכתות המבקרות תתולקנה לקבוצות של כעשרים תלמידים בשעות הסתכלות במוצגים בעוד ששיחות הפתיחה והסיכום, בהן יוּבד להלן, יכולות להתקיים עם קבוצה מבקרים בהרכב הרגיל של כחה (עד חמישים מבקרים).

3. מבנה ההדרכה

רצוי שההדרכות תהיינה מורכבות משיחת פתיחה עם התלמידים, שתהא מלווה בהקרנות שיקופיות או סרט קצר תוך נתינת אפשרות לתלמידים לגעת במוצגים שונים ולמששם. שיחה זו יכולה להיות קצרה - כזי 15 - 20 דקות - או ארוכה יותר - ואפילו להיות עיקר ההדרכה - לפי רמת הכיתה, גילה, כושר ריכוזה וצרכיה המיוחדים.

לאחר שיחות הפתיחה יוכנסו התלמידים לאולמות התצוגה וגם כאן יקבע גילם ואופים את אופי ההדרכה, אם תהא זו שיחה מבוססת על המוצגים או שתהא זו עבודה עצמית של התלמידים בעזרת שאלונים משוכפלים, שיוכנו לצורך זה על-ידי שרותי החינוך של המוזיאון. יש להניח שלאחר הביקור באולמות יוכנסו התלמידים שנית לשיחת סיכום.

4. תוכן ההדרכה

את ההדרכה ניתן יהיה לסווג לשתי קבוצות עיקריות: הדרכות קבועות והדרכות מיוחדות. ההדרכות הקבועות אלו ההדרכות באולפי המוזיאון ובחערות התינוכיות המיוחדות באגף הנוער. הנושאים נקבעים לפני תחילתה של כל שנת לימודים, במקביל וברוח תכנית הלימודים של הכתות השונות. הדרכות מיוחדות אלו הדרכות החורגות - אם מבחינת הנושא, הזמן או המודרכים - מהמסגרת הרגילה ותיערכנה עפ"י קביעה מוקדמת עם שירות ההדרכות.

ב. הצד המינהלי

1. חדרי הלימוד וציודם

כדי שאפשר יהיה לקיים הדרכות חינוכיות בתחומי המוזיאונים, יש להקצות לשרותי ההדרכה חדרי כיתה שיוכלו לקלוט עז 50 תלמידים כל אחד. חדרים אלה רצוי שיוארו באור טבעי, שיהיו בהם שולחנות (שאפשר להציבם גם בצורת ח' בעת הצורך) וכסאות, פנס קסם, אפידיאסקופ, מכונת הקרנה לסרטי קולנוע של 35 או 16 מ"מ ומסך קולנוע. רצוי גם רשמקול למען יוכל המדריך להיעזר בו להדגמת מוסיקה של תקופות שונות או צליליהם של כלי נגינה מיוחדים (הואיל ורשמקול הוא נוח להפעלה מפטיפון ואינו מחייב רכישת אוסף תקליטים גדול ונדיר). לצרכים אלה ישמש האולם המרכזי ושני החדרים אשר מצדיו.

לרשות שירותי ההדרכה חייב לעמוד אוסף קטן של עתיקות וחפצי אמנות - או העתקיהם - שאפשר יהיה להעביר בידי התלמידים למגע ולמישוש. מאליו מובן שיהיו אלה חפצים שאין במגע בהם כדי לסכנם או שניתן יהיה להחליפם ללא הוצאות מרובות. כן יעמדו לרשות המודרכים שרפרפים ולוחות ציור לצורך עבודתם באולמי התצוגה.

2. קביעת תור להדרכות

לקראת פתיחתה של כל שנת לימודים רצוי יהיה לעבד תכנית ההדרכות הקבועות, שתינתנה במקביל ובהשלמה לתכנית הלימודים (ראה א; 4 לעיל). תכנית זו, בלווית דברי הסבר, תישלח סמוך לפתיחת שנת הלימודים למנהלי בתה"ס בכל רחבי הארץ. לתכנית ההדרכות יצורפו טופסי הזמנה בהם יוגלו המנהל או המורה לציין מהן ההדרכות - מתוך התכנית הקבועה - הדרושות לו ומהם מועדי הביקורים המבוקשים. נראה שרצוי יהיה לערוך לוח קבע לביקורים, לפיו יוקצו ימים מסוימים לביקורי קבוצות מחוץ לירושלים וימים מיוחדים לביקורי ילדי ירושלים וסביבתה הקרובה.

תערוכות חינוכיות

לארגן בשטח התצוגה של אגף הנוער תערוכות מיוחדות בשטח האמנות, האתנולוגיה, הפריהיסטוריה והארכיאולוגיה. תערוכות אלו תוצגנה תחילה באגף הנוער ותועמדה אח"כ לרשות מוזיאונים אחרים. במקרה של העברת תערוכה מהאגף לנוער, רצוי שתועבר עם הכלים האמיתיים ועם ארגוני תצוגה ולוחות תצוגה מוכנים ותוצגנה בכל מקום על-ידי צוות טכנאים מאומן.

התערוכות יכולות להישלח לאחר מכן בהשאלה למוזיאונים אזוריים, בתי תרבות של ישובי עולים, סמינרים למורים ומחלקות לחנוך של האוניברסיטאות. צריכה להיבדק אפשרות של הכנת תערוכות מסוימות כתערוכות ניידות על-גבי מכוניות מיוחדות, אשר ניתן להרחיבן ולהפכן למוזיאון נייד.

לפי טעה מוצעים הנושאים הבאים:

בשדה האמנות, האתנולוגיה והפולקלור:

- כיצד להתבונן בתמונה;
- כיצד להתבונן בפיסול;
- כיצד להתבונן בקדרות;
- אמנות מהי?
- השוואה בין אמנות הילד לאמנות המודרנית;
- מה זה קישט?

עיבוד כוחות יצירה

תערוכות נבחרות (ארציות) של ציורים ופסלים ושאר עבודות ילדים בציור, פיסול וכו'. (כך יוקצה מקום קבוע במוזיאון לתצוגות שוטפות כאלה).

עולם האגדה והדמיון - שילוב של יצירות חפשיות דמיוניות של ילדים בצד תערוכה על עולם החלום והדמיון באמנות.

תרבויות העולם

- חייו ואמנותו של האדם הקדמון;
- החיים והמות במצרים העתיקה;
- אמנות ארם-נהריים;
- אמנות יוון;
- אמנות רומי;
- אמנות א"י בתקופת יוון ורומי;
- אמנות האיטלים;
- אמנות ימי הביניים ומקומה בארצנו;
- אמנות הרנסנס;
- אמנות אירופה: מאה 17, 18;
- מה זאת "אמנות מודרנית";
- סיך ויפן;
- דרום מזרח אסיה;
- אמריקה הדרומית;

נושאים מתחום התרבות היהודית

ארכיאולוגיה של ארץ-ישראל

- איך אתה יודע? (הוכחות והשערות בפריהיסטוריה ובארכיאולוגיה)
- חי יום-יום בימי האבות;
- חי יום-יום בימי המלכים;
- חי יום-יום בימי בית-שני;
- חי יום-יום בימי התלמוד;
- אלים ופולחנים בכנען הקדומה;
- א"י והמערב;
- ארצות המקרא במציאות ובדמיון - ממצא מול ציור וקולנוע;
- א"י גטר יבשתי במלחמה ושלום (עקבות המלחמה והמסחר);
- מנהגי קבורה - מה הם אומרים?

אתנולוגיה ופולקלור

ילדים ומטחקהם מכל עדות ישראל;
השוואה - חגי ישראל בעדות השונות;
ילדי העולם וצעצועיהם;

לכל תערוכה יודפס מדריך עם תמונות אשר יוכל לשמש מזכרת חומר לימוד גם יחד.

3. ביהול חוגים

לנהל חוגים אחה"צ ובמידת האפשר גם בבוקר. בשלב ראשון יוקמו חוגים אלה:

לבח"ס יסודיים: 1. חוגים לעידוד כוחות היצירה (ציור ועבודה בחומרים שונים).
2. חוגים המשלבים את המקצועות ההומניסטיים ע"י המחשה דרך האמנויות השונות.

לבח"ס על-יסודיים: 1. חוגים בתולדות האמנות בשילוב עם עבודה מעשית כגון ציור, פיסול וכו'.
2. חוגים לציור ופיסול;
3. חוגים לארכיאולוגיה;

קורסים למורים ולסמינריסטים

לבדוק אפשרות לניהול קורס למורים ולסמינריסטים; כדי להקל על המורים את השימוש במוזיאונים, באוספיהם ובשרותים לחינוך ולנוער.

פרסומים ומטחקים חינוכיים

לפרסם חומר חינוכי, הן לצורך הכנת הביקור במוזיאון, הן לצורך סיכום; שאלונים; חומר שילווה את התערוכות החינוכיות הנודדות.
כך תיבדק האפשרות של הכנת מטחקים מיוחדים להמחשת בעיות אמנותיות שונות; לימוד סגנונים וכו'.

ספרית עבודה

להקים ספרית עבודה קטנה בשטח בנין אגף הנוער לצורך עבודת החוגים.
נוער שירצה להתמסר לעבודת מחקר מעמיקה יותר יורשה, עפ"י המלצת האגף לחינוך להשתמש באולמי הקריאה של מוזיאון ישראל.

הרצאות והקרנות סרטים

לקיים בעונת הלימודים סדרות קבועות של הרצאות, במידת האפשר במקביל לתערוכות החינוכיות.
בעונות החגים תערכנה הרצאות מיוחדות. רצוי כי הרצאות אלו, תתנה ע"י בעלי שם במקצועות, על נושאים העסויים להלהיב, לחנך - ולשעשע גם יחד.

כך תבדק האפשרות של הקרנת קבועה של סרטים מובחרים במסגרת מועדון הנוער לסרט הטוב.

השאלות לבתי-הספר

להכין, בתורת נסיון, חמישה ארגזי תצוגה ובהם מספר קטן של כלי אבן וצור להדגמת החיים הפריהיסטוריים וכן שלושה ארגזים דומים להדגמת הנושא "כלי תאורה בימי קדם" אשר יכילו כל אחד שלושה נרות חרס מתקופת האבות, תקופת המלוכה וסוף ימי בית שני.
כל ארגז יהיה מלווה הסבר קצר. הארגזים יועברו משך שנת הלימודים לבח"ס במקומות החסרים מוזיאונים או אוספיים לימודיים.

רצוי שפעולה זאת תיעשה בשיתוף מלא עם המרכזיה הפדגוגית.

הצגות ווינוכיות

לארגן הצגות או מופעים אחרים ע"י ילדים, על רקע תרבות מסוימת שתבוצע על טהרת העבודה העצמית של הילדים.

רדיו וטלביזיה

לעמוד לרשות מוסדות החינוך של קול ישראל ושל הטלביזיה הלימודית כדי למצוא דרכים משותפות לניצול אוצרות המוזיאון ושרותי החינוך שלו.

מחקר

"אגף הנוער" יביא בהקדם בפני משרד החינוך והתרבות ובפני מוסדות ההשכלה הגבוהה הצעות למחקרים בשטח הפעולות החינוכיות של מוזיאונים.

חלק ב'

1. השם:

לשנות את השם "מוזיאון ילדים" ל"אגף ילדים ונוער של מוזיאון ישראל" (בלועזית - "ג'וניור ווינג").
אגף זה יהיה כפוף להנהלות היחידות של המוזיאון.

2. המבנה

יש מקום להכניס את השינויים הבאים לתכנית המבנה המיועד לאגף הנוער (על השינויים מומכים ידיהם גם באי-כוח הארכיטקטים מנספלד - גד):

- א. הכנת מלתחות לנוער משני הצדדים הפנימיים של הכניסה.
- ב. הצבת פינת אוכל מוצלת - עם ספסלים ושולחנות ועם ברזי מים לשתיה וסלי פסולת בגינה - לימות הקיץ.
- ג. סגירת שני חדרי הגב ע"י הוספה לקיר החיצוני או הקמת גב פנימי מחומר פלסטי עם אפשרות אורזור. (האדריכלים הבטיחו לבדוק אפשרות זאת).
- ד. מאולם ההרצאות המרכזי יופרדו הסטיוס במחיצות קבועות ובלתי חדירות לקול ולאור, כדי לאפשר מתן הרצאות, הצגות, הקרנות וכו' בתוך האולם. סטיוס אלה ישמשו לתערוכות חינוכיות מתחלפות. מציע לסדר אונות תצוגה לאורך הקיר.
- ה. שתי הסטודיות שמקומח הביניים תאורגנה ותרוהטנה באופן כזה שתוכלנה לשמש גם הן בעת הצורך לשיחות מבוא להדרכות ולהקרנת שיקופיות.
- ו. באחת משתי הסטודיות שבקומת הביניים יותקנו אבניים וכבשן לצורך עבודות קרמיקה. יש צורך לדאוג לאינסטלציות חשמליות מתאימות. מתקנים אלה יש להתקינ במקום שאפשר יהיה להפרידם במחיצה ניידת מהסטודיו עצמה.
- ז. החדר הנמצא בקומת הביניים שמאחורי הבמה יותקן כמחסן למוצגים ולחומרים.
- ח. יש להתקינ ברזים וכיורים מתאימים למים חמים וקרים הן בחדרי השירות והן בכל הסטודיות.

3. ההנהלה

ייקבע מנהל השייך לסגל אחת היחידות של מוזיאון ישראל ולידו הנהלה מורחבת המורכבת מבאי כוח יתר היחידות המרכיבות את המוזיאון ומבאי כוח משרד החינוך והתרבות.

4. סגל

לצורך ביצוע החכנית הנ"ל, בנוסף להנהלת אגף הנוער ושרותי החינוך, יהיה צורך בסגל של:

4 - 6 מדריכים כמפורט בסעיף 1; בעבודה חלקית - להדרכות במוזיאון, חציים ל"בצלאל" וחציים ל"ברונפמן".

6 מדריכים מקצועיים לניהול החוגים.

הנסיון ילמד אם יהיה צורך להוסיף על-כך מזכירה קבועה, להסדר הביקורים, להדרכות, למשלוחי התערוכות והתכתבות הקשורה בכל אלה.

מ י מ ו ן

ברוב הארצות בהן נהוג שרות חינוך מוזיאלי לבת"ס ולנוער הוא ממומן באופן חלקי או מלא על-ידי מערכת החינוך הארצית או העירונית.

6. ת ק צ י ב

רכישה של ציוד חינוכי ראשוני קבוע

לאולם ההדרכות

ל"י	3000.-	2 מכונות קולנוע 8 מ"מ ו-16 מ"מ
ל"י	1600.-	2 מכונות הקרנה לשקופיות 35 מ"מ
ל"י	3000.-	רמקולים קבועים
ל"י	800.-	1 אפידיאסקופ
ל"י	1000.-	1 רשמקול
ל"י	11000.-	ספריית שקופיות וסרטים

לאולם התערוכות

ל"י	20000.-	רכישת רפרודוקציות תלת-ממדיות
-----	---------	------------------------------

לסטודיו

ל"י	2500.-	4 אבניים
ל"י	5000.-	תנור שריפה לקרמיקה
ל"י	500.-	תנור אמאיל
ל"י	3000.-	מכונת דפוס-יד לליטוגרפיה
ל"י	3000.-	מכונת דפוס-יד לתחריט
ל"י	600.-	משור חשמלי
ל"י	20000.-	2 ציורי קיר "קו וצבע" מאת סטיינברג ובאפ
ל"י	20000.-	<u>אחזקת סריילור-תערוכות לשנה</u>

ל"י	95000.-	סה"כ
-----	---------	------
